

vergadering **C254**
zittingsjaar 2022-2023

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en
Toerisme

van 30 mei 2023

**Vlaams
Parlement**

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over het elfde EU-sanctiepakket tegen Rusland – 2566 (2022-2023)	3
VRAAG OM UITLEG van Maarten De Veuster aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over mogelijke wapenleveringen van Zuid-Afrika aan Rusland – 2648 (2022-2023)	5

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over het elfde EU-sanctiepakket tegen Rusland – 2566 (2022-2023)

Voorzitter: mevrouw Cathy Coudyser

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Voorzitter, collega's, minister-president, sinds de start van de Russische invasie in Oekraïne nam de EU al tien sanctiepakketten aan. Die sancties viseren de personen of bedrijven die gelinkt kunnen worden aan de oorlogspolitiek van Rusland. Bij het aannemen van de sancties gold steevast het adagium dat ze de Russische oorlogseconomie moeten schaden, zonder daarbij disproportionele schade te berokkenen aan de eigen Europese economie.

Bij de uitwerking en implementatie van elk nieuw sanctiepakket probeert de Europese Raad het systeem zo waterdicht mogelijk te maken. Desondanks blijven er blinde vlekken bestaan en slagen bepaalde Russische bedrijven erin om de economische sancties te ontwijken. Zo kunnen sommige op sanctielijsten opgenomen goederen de EU toch bereiken via een derde land. David O'Sullivan, verantwoordelijk voor de handhaving van de sancties, verklaarde daarover dat "diegenen die uit zijn op winst, zeer vindingrijk zijn in hun tactieken en methodes".

Sanctieontwijking voorkomen, is dus geen eenvoudige opdracht. Momenteel maakt de EU werk van een elfde sanctiepakket dat besproken is op de Europese Raad van 11 mei. Het nieuwe pakket voorziet in een tot nog toe onuitgegeven voorstel om landen, die Rusland helpen om sancties te ontwijken, ook aan te pakken. Landen als China of Kazachstan zouden door dit voorstel kunnen worden geviséerd.

Hoewel de volledige draagwijdte van het voorstel nog niet duidelijk is, berichtten verscheidene media dat het systeem zou werken via een gekoppeld systeem van twee sanctielijsten: een voor landen en een voor producten. Het voorstel werd dus voor het eerst besproken door de EU-lidstaten op woensdag 11 mei 2023.

Er bestaat binnen de EU een ruime consensus over de doelstelling om sancties waterdicht te maken en elke vorm van omzeiling uit te sluiten. Maar over de manier om dat doel te bereiken, zijn de stemmen nog niet echt eensgezind. Zo lezen we dat bijvoorbeeld Hongarije het niet pikt dat onder meer zijn grootste bank wordt geviséerd en opgenomen is op een lijst van internationale sponsors. Ook Griekenland doet moeilijk en verzet zich tegen de opname van enkele bedrijven op de lijst van internationale oorlogssponsors. Duitsland is dan weer bezorgd over het aanmaken van een zwarte lijst met derde landen die gevoelige Europese producten importeren en vervolgens weer exporteren naar Rusland. Denk bijvoorbeeld aan de export van Duitse wagens via Centraal-Azië die op die manier op de Russische markt terechtkomen.

De vrees bestaat bijvoorbeeld dat dit sanctiepakket zal leiden tot een handelsoorlog met China. China reageerde alvast ontevreden op het voorstel van het elfde sanctiepakket. Het land liet weten dat "het onderlinge vertrouwen en de samenwerking tussen de EU en China ernstig ondermijnd dreigen te worden". Er werd ook gesproken over "stevige maatregelen" om de belangen van China te verdedigen.

Een ander mogelijk probleem is dat ook Turkije gevat zou kunnen worden door het nieuwe sanctieregime. Dat zou betekenen dat een NAVO-bondgenoot, die volgens betrouwbare informatie weliswaar meewerkt aan de Russische omzeiling van sancties, ook onder EU-sancties komt te staan. We mogen niet vergeten dat Turkije

nog steeds al meer dan twintig jaar lang een kandidaat-lidstaat is van de Europese Unie. Laten we hopen dat het nooit een lidstaat wordt.

Het is alvast duidelijk dat het laatste woord over dit voorstel nog niet is gezegd. In dit conflict zullen blijvend manieren moeten worden gevonden om de omzeiling van sancties tegen te gaan.

Minister-president, wat is het standpunt van de Vlaamse Regering over dit voorstel van sanctiepakket?

Is er ook een intrafederaal standpunt over dit voorstel?

Hebt u kennis van blinde vlekken in de uitvoering van EU-sancties in Vlaanderen? Zijn er bijvoorbeeld Russische bedrijven die sancties omzeilen om hun goederen en diensten via een derde land aan te bieden in Vlaanderen? Hoe kan Vlaanderen in dat verband bijdragen aan een efficiëntere en stringentere uitvoering van de sancties?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Mijnheer Vanlouwe, ik behandel uw eerste twee vragen samen. Op dit moment is het elfde EU-sanctiepakket nog niet aangenomen. Gelet op het vertrouwelijk karakter van de onderhandelingen kan ik op dit moment nog niet reageren op de inhoud van het nieuwe sanctiepakket.

De vraag naar de blinde vlekken kan ik wel beantwoorden. De omzeiling van de sancties via derde landen is een algemene bezorgdheid zowel wat import als export betreft. Voor het toezicht op de uitvoer van dualusegoederen en daaraan gerelateerde goederen spelen mijn diensten een rol in de bewustmaking van de industrie en in de technische ondersteuning van de handhavingsautoriteiten. In het bijzonder wordt er gewezen op zogenaamde 'rode vlaggen', zoals een plotse toename van orders uit een bepaald land dat voor het conflict geen noemenswaardige markt uitmaakte, orders van bedrijven opgericht na februari 2022, van bedrijven in Russisch eigendom, of van bedrijven die niet het normale klantenprofiel hebben. Vlaanderen draagt waar mogelijk ook bij aan de Europese informatie-uitwisselingen en initiatieven hieromtrent.

De controle op de naleving van de sancties is een federale bevoegdheid. Spijtig genoeg zijn we daar zelf nog niet voor bevoegd.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, ik weet dat mijn vraag misschien een tikkeltje voorbarig was. Ik had natuurlijk gehoopt dat op een of andere manier ook het intra-Belgisch standpunt duidelijk kon worden gemaakt. Ik begrijp dat de bespreking en de onderhandelingen nog bezig zijn. Ik zal er later op terugkomen wanneer er meer duidelijkheid is.

Ik weet niet of u er zelf al een zicht op hebt of dat op de eerstvolgende Europese Raad zou kunnen worden besproken of dat de onderhandelingen dan nog niet ver genoeg staan.

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Ik heb begrepen dat het alleszins de bedoeling is om dat op de eerstvolgende Europese Raad te doen, maar onderhandelingen zijn maar gedaan als ze gedaan zijn. Het zou inderdaad wel de bedoeling zijn.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Maarten De Veuster aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over mogelijke wapenleveringen van Zuid-Afrika aan Rusland – 2648 (2022-2023)

Voorzitter: mevrouw Cathy Coudyser

De voorzitter: De heer De Veuster heeft het woord.

Maarten De Veuster (N-VA): Minister-president, dit is een vervolgvraag, want onlangs stelde ik u een schriftelijke vraag over de samenwerking tussen Zuid-Afrika, Rusland en China en de implicaties hiervan voor onze Vlaamse diplomatieke vertegenwoordiging in Zuid-Afrika. Aanleiding was toen een gezamenlijke Russische-Chinese-Zuid-Afrikaanse militaire oefening in de kustwateren van Zuid-Afrika.

Om de context te schetsen haal ik even een en ander aan uit deze schriftelijke vraag: "Zuid-Afrika heeft nooit de Russische inval in Oekraïne veroordeeld en met deze militaire oefening bekende het land nog duidelijker kleur. De Chinese interesse in (Zuid-)Afrikaanse grondstoffen is al langer bekend. Het valt dus te betreuren dat Zuid-Afrika er blijkbaar voor kiest om Rusland en China aan zich te binden, terwijl deze grootmachten net de grootste tegenspelers van het Westen zijn. Aangezien Vlaanderen de focus van zijn relaties met Zuid-Afrika verlegt van ontwikkelingssamenwerking naar een volwaardige politieke, economische en diplomatieke relatie, is dit nieuws zeker relevant voor ons."

Uit uw antwoord kon ik opmaken dat u weet dat Zuid-Afrika neutraliteit voor ogen heeft en dat er hoop gekoesterd werd dat deze neutrale positie wel eens zou kunnen helpen om Rusland op andere gedachten te brengen met betrekking tot de oorlog in Oekraïne.

Maar intussen wordt de vraag opgeworpen of Zuid-Afrika wapens leverde aan Rusland. Volgens de Amerikaanse ambassadeur daar ter plaatse zou dat effectief zijn gebeurd op 6 en 8 december 2022.

Daarmee wijkt Zuid-Afrika af van zijn koers van ongebondenheid. De Oekraïense president Zelenski verklaarde dat het duidelijk is dat wie een agressor met wapens helpt een medeplichtige wordt. Zelf spreekt Zuid-Afrika over Rusland als 'een oude vriend', een duidelijke verwijzing naar de wapenleveringen vanuit de toenmalige Sovjetstaten aan het ANC.

Minister-president, over welke informatie beschikt u momenteel: gaat het hier om een aantijging dan wel om feiten?

Zullen die wapenleveringen, indien die effectief gebeurd zijn, kunnen leiden tot een verandering in onze relaties met Zuid-Afrika, of zelfs tot het verbreken van onze relaties, waarbij spijtig genoeg dan ook onze culturele banden worden doorgeknipt?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Ik beschik momenteel enkel over de informatie die in de pers is verschenen en de verklaringen van de Zuid-Afrikaanse regering met de aankondiging van een onderzoekscommissie onder leiding van een oud-rechter.

Het is evident dat onze diensten die situatie verder opvolgen.

U vraagt naar het effect van de wapenleveringen op onze relaties met Zuid-Afrika. Ik herhaal graag dat in alle officiële contacten met de Zuid-Afrikaanse overheid het Vlaamse standpunt ten aanzien van de oorlog in Oekraïne wordt herhaald.

We volgen de relatie tussen Zuid-Afrika en Rusland op, evenals het belang dat Zuid-Afrika effectief een neutrale positie inneemt zoals ook het officiële Zuid-Afrikaanse beleid luidt. Ik heb mijn diensten de opdracht gegeven om in kaart te brengen welke acties onder welke omstandigheden overwogen kunnen worden, in lijn met de reacties van de EU- en de NAVO-lidstaten.

Onze relatie met Zuid-Afrika is alleszins omvattender dan enkel met de nationale overheid. Zo zijn er eveneens de relaties met Zuid-Afrikaanse partners zoals provincies, steden, gemeenten, universiteiten, wetenschappelijke instellingen, culturele organisaties, ngo's, en via multilaterale organisaties, die niet noodzakelijk verbonden zijn aan de relaties met de nationale overheid. Het is dus niet omdat je op nationaal niveau bewegingen doet, dat je daarom alle relaties met Zuid-Afrika weggooit.

De voorzitter: De heer De Veuster heeft het woord.

Maarten De Veuster (N-VA): Uw antwoord is heel duidelijk.

De voorzitter: Mevrouw Lambrecht heeft het woord.

Annick Lambrecht (Vooruit): Voorzitter, minister-president, als zou blijken dat Zuid-Afrika wapens levert aan Rusland is dat uiteraard erg problematisch. Welke mogelijke gevolgen heeft dat dan eigenlijk voor het beleid van Vlaanderen inzake wapenhandel en 'dual-use' naar Zuid-Afrika toe? Het basisprincipe van het Vlaamse exportcontrolebeleid is inderdaad dat vergunningaanvragen geval per geval worden getoetst aan relevante beoordelingscriteria. Maar in bepaalde omstandigheden kan er ten aanzien van een bepaald land of eindgebruiker wel een algemeen beleid worden gevoerd. Voor bepaalde landen, zoals Israël en Saudi-Arabië, is dat vandaag al het geval. Zou dat, indien zou blijken dat Zuid-Afrika wapens levert aan Rusland, ook voor Zuid-Afrika het geval kunnen worden?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Mevrouw Lambrecht, als we zeggen dat we op alle mogelijke manieren steun willen geven aan Oekraïne en ons tegen de agressor willen opstellen, is het evident dat, als er structurele banden zijn tussen andere landen en de agressor, dat moet nopen tot een aanpak sui generis.

Het heel korte antwoord op uw vraag luidt: ja, in het geval dat dat wordt aangetoond, kan dat zeker en vast worden overwogen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.